

VPRAŠANJE PLINA V PREMOKOKOPIH.

V premogovih rovih se množi plin, toda operatorji ne morejo storiti korakov, da bi obvarovali premogarje nesreče.

ALI SE ZOPET PONOVI TRAGE DVA IZ STONE CITYJA?

Pittsburgh, Kans., 28. januarja. — Letet čevljev plina v rudniku št. 1, ki je lastnina Central Coal and Coke kompanije, je že nekaj.

To vprašanje da misliti rudarjem, ki delajo v tem rudniku, in znanimira njih družine. Stvar izhaja, da se premogovniški baroni ne brigajo za varnost rudarjev, kljub strašni nesreči, ki se je pred kratkem dogodila v rudniku poleg Stone Cityja. Dogodila se je nezgoda, ker ni bil rudnik pravilno prezračen. Če bi bila jama pravilno prezračena, je nemogoče, da se v nji pripeti plinska razstrelba s tako groznim učinkom. Ali vse kaže, da se premogovniški baroni od razstrelbe nič ne naučili, ali se pa nečejo učiti.

V zakonih je sicer zapisano, da se treba, akribeti za varnost rudarjev. Ali to je zapisano le v knjigah. Zato se ne smemo čuditi, če se je v pretečenem tednu v rudniku rudnika šte. 48 nabralo veliko plina, da bi bili rudarji popopani, če bi eksplodirali. Še pred nekaj tedni so morali rudarji oti doma, ker streljaji niso hoteli zapaliti nabojev in tako stali svoje življenje v nevarnost.

Kompanija in rudniški nadzor, ki sta bila večkrat obveščena o teh razmerah. Pa se je kaj zgodilo?

Obveščen je bil tudi državni pravdnik. Zakon države Kansas določa, da morajo dobivati rudarji po 100 krubičnih čevljev čiste zraka na minuto. Ali vse te črte v zakoniku so mrtve, če lastniki premogovnikov ne spojinjo tega, kar je zapisanega v zakonih. Zakon je zelo popustljiv, kar ptiče kazni, in vendar ne kaznuje kriveev. Zato so rudarji o-ravičeni vprašati, zakaj se toodi?

Ko se to godi, se siče državno tolesje, sodišča so preobložena z delom, ker morajo kaznovati mae-tatove in prodajalce opojnih pi-šč, nihče pa ne nadleguje ljudi, ki radi profita pošiljajo rudarje smrtosne jame.

Če navaden človek drugemu človeku nastavi samokres na prsa, ga takoj primejo in kaznujejo. Premogovniške družbe izpostavljajo rudarje še večjim nevarnos-tim in vendar se krivecem ne skrivi las na glavi.

Rudarji vprašujejo, zakaj ne primejo ljudi, ki jih silijo delati v jamah, ki niso varne. Ali so mo-goe tudarji državljani drugega razreda, da se lahko premogovni-ki baroni igrajo z njih življe-njem?

Zakon tudi pravi, da je treba močiti glavne hodnike, da premo-gov prah ne vetvarja nevarnosti. In če bi bil premogov prah pravi-čno zmoeen, je nemogoče, da se dogodi razstrelba premogovega prahu.

Kjer premogov prah leži na de-belo in če se dogodi plinska raz-strelba, tedaj učinkuje kot zažgan od smodnika. Če rudar srečno o-dide zadušenju, je opaljen, da je groza.

Morilca pošljejo v dosmrtno je-čo, če pa premogovniški baron ne-moči prahu in ne zrači jame, pla-ča le \$25 denarne globe, dasiravo no valed svoje profitolakomnosti včas umori deset ali pa še več rudarjev.

In temu pravijo pravica!

NOV KROMPIR PO \$6.

Aurora, Ill., 28. januarja. — Tukaj imajo še nov krompir na tr-gu, ki je pa drag kot zlato. Bušelj novega krompirja stane šest do-larjev. Gidzave dame bodo kmalu pričele nositi okraske iz krompir-ja okoli vratu mesto običajnih bi-bernie, če ne pade cena.

AMERIČANI UBILI 15 MEHIČANOV.

Telica je povzročila bitko na me-hikanski meji, ki je trajala ves dan v soboto med milicijari in Carranzinimi četami. — Pershin-gova armada na potu iz Mehike.

Tucson, Ariz., 28. jan. — Vče-raj zjutraj se je vnela bitka med milicijari prve kvalerije iz Utaha in Mehikanci, ki so imeli Carranzino uniformo, pet milj južno od Ruby na meji. Vojaki so ležali med skalovjem in streljali ves dan čez mejo na mehiško stran, od ko-der so odgovarjali Mehikanci s strelji. Na ameriški strani ni bil nihče ranjen, toda glasom tele-fonskega poročila iz Arivace, je ob-želelo kakih 15 Mehikancev mrtvih in mnogo ranjenih. Bitko je povzročila ameriška telica, ki je ušla cowboyem čez mejo v Sonoro. Cowboyi so tekli za telico, toda v tistem hipu so prišli Mehikanci in zapovedali cowboyem, da morajo nazaj čez mejo. Zadržni se pa ni-so pokorili in tedaj je nastal boj. Milicijari so bili pozvani na pomoč.

Washington, 28. jan. — Pershin-gove čete so na potu iz Mehike. Vse čete, ki so se nahajale ju-žno od Colonia Durban, so se do danes pomaknile do te točke. Voj-ni department je gibanje Pershin-govih čet proti meji zagrnil z o-stro cenzuro, a kljub temu se je izvedelo, da bodo čete s 15. febr-uarijem do zadnjega moža na ame-riških tleh.

AMERIŠKI ZAROTNIŠKI VPAD V MEHIKO JE BIL ZADAV-LJEN V POVOJIH.

San Antoni, Tex., 28. jan. — Živinorejci so morali vpad v Me-hiko, ki bi bil podoben dr. Jami-sonovemu vpadu v burško republi-ko, da izsilijo vojno s Mehiko. Načrt so preprečili zvezni tajni uradniki.

Med zarotniki je bilo kakšnih sto živinorejcev, ki so imeli vpa-sti z orožjem v sosedno republi-ko. Podpirali so jih rudniški baro-ni iz Texasa, ki imajo svoje in-terese v Mehiki.

Zvezni tajni uradniki so bili na vlak, ki je vozil iz El Pasa v San Antonio. Slišali so pogovor zarot-nikov o vpadu v Mehiko. Ko je vlak pripeljal v San Antonio so uradniki južnega departmenta posvarili živinorejce in jim pove-dali, da bodo pod nadzorstvom. Oblasti v El Pasu so bile obvešče-ne, da naj pazijo na rudniške ba-rone, ki organizirajo vpad v Me-hiko, da ne kršijo nevtralnosti.

Načrt je bil tale:

Sto mož, katerim se plača vsa-akemu \$1,000, se zbere na določe-nem kraju, na neki haciendi, kate-re lastnik je naklonjen zarotni-škom. Tam dobe orožje, strelivo in uniforme ameriških vojakov. Od tukaj napadejo mesta kot Santa Isabela, Santa Rosalia, Jimenez in druga mesta in vasi, ki niso pre-več oddaljene od Pershingove čr-te.

Tak napad bi vzbudil mnenje med četami Carranze, da so na-padale ameriški vojaki, ki se hoče-jo maščevati za prestano trplje-nje, preden oddidejo domov. Čete Carranze bi potem napadle Per-shingovo armado in v Washington bi bili prisiljeni intervirati v Mehiki.

Odkrita zarota rudniških baro-nov je jasen dokaz, da kapitali-zem organizira vpad in ignore, če tako zahtevajo kapitalistični in-teresi. Če bi se načrt zarotnikov obnesel, bi kapitalistični listi u-brali patriotično struno in zahte-vali, da se Mehikance kaznuje za napad na ameriško armado.

PONAREJENI PETAKI.

Washington, 28. januarja. — Zakladniški department naznanja, da so odkrili ponarejene petake zvezne rezervne banke v New Yorku.

Falsifikat je dobro ponarejen, vendar se pa loči po teškem tisku, ki krije fine črte. Na petaku je podoba Lincolna in podpis W. G. Me Adoo in Jon Burk. Čekovna črka je "B".

PATRIJOTJE MED SEBOJ.

V Washingtonu se kregajo, kdo da ima prav, Nemčija ali ententa, dočim ljudstvo ne ve, kdo je njegov pravi sovražnik.

Washington, D. C. 28. jan. — V Ameriki imamo vsakovrstne kongrese, in tako sedaj obdržava-jo kongres za "za konstruktiven patriotizem."

Gospodje tolmačijo vsak po svo-je patriotizem in tudi v argumen-tih niso izbirčni, da dokažejo, da potrebujemo veliko armado in največjo mornarico.

Elihu Root, državni tajnik ob-času republikanske uprave je sma-tarl za najboljši argument, da re-če, da Nemčija tvori največjo ne-varnost za ameriško svobodo.

Tak argument ni bil seveda všeč Ludwig Nisenu, trgovcu iz Brook-lyna, ki se prišteva tudi med pa-triote, in protestiral je drugi dan proti Rootovemu govoru, češ, da kongres dela propagando za angle-ške zavezničke.

Nissen je dejal: "Vem, da se bo-do norčevali iz mene, ali da ne bo-do tega poročali v časnikih, kar bom tukaj govoril. Časniki radi prezro, kar je ugodnega za Nem-čijo, če ne izgube finančno podpo-ro, ki prihaja iz gotovih naznanil."

Na to je Nissen pričel zagovar-jati vpad Nemčije v Belgijo. Ta-koj je neki patriot vstal in pred-lagal, da se zborovanje zaključi. Predsednik je prosil navzoče, da naj poslušajo govornika, da konča s govorom. Nissen je pričel zopet govoriti, ali patriotje so ga motili z medklci. Med medklci je Ni-sen nadaljeval:

"Senator Root in sodnik Parker sta označila nastop Nemčije za hu-dodelstvo. To ni bilo hudodelstvo, ker ni bilo garancije. Leta 1839 so sklenile Anglija, Francija, Av-stro-ogrška in Rusija pogodbo, da čuvajo nevtralnost Belgije. Nev-tralnost je obstala do leta 1870, ko je Napoleon napovedal vojno Nemcem. Nihče drugi kot tedanji angleški ministriški predsednik William E. Gladstone je izjavil v britskem parlamentu, da se pogod-be ne more smatrati obvezne za nobeno stranko, ki se jo tiče.

Kaj se je zgodilo potem? Gospo-da moja, vi nočete slišati resnice."

Nissenov čas je potekel in na to so patriotje sklenili, da v bodoče poslušajo le take govore, ki bodo naznanjeni predsedniku.

"Patriotje" so prišli skupaj, da se dogovore o obrambnih sredstvih "domovine." Ali takoj se je poka-zalo, da se "patriotje" dele v dva tabora. Ena stranka se je pogan-jala za angleške zveznike, druga pa za nemške, pri vseh je pa bila vodilna misel "biznis".

Če se "patriotje", ki poznajo do pike vse sovražnike Amerike, ne morejo zediniti, kdo je naš pravi sovražnik, kako ga naj pozna-jo navadni ljudje, ki nimajo časa, da bi se bavili s takimi stvarmi...

BRUTALNO PORTOPANJE Z A-GITATORIOO PORODNE KONTROLE.

New York, 28. jan. — Mrs. Ethel Byrne, sestra znane Margaret Sanger, je bila včeraj poslila nasi-čena, ko se je zgrudila v zaporu v led slabosti, ker ni jedla ničesar zadnjih pet dni. Byrnejeva je bila na gladovnom štrajku od torka in včeraj je bila že tako slaba, da se je zgrudila na tla. Dr. J. P. Hunt in jetniška zdravnica sta jo položila na mizo, ji siloma odpra-usta, vtaknila gumijasto cev v gol-tanee in ji vlivala v njo-redilno tekočino. Jetnica se je branila, ali obraniti se ni mogla, ker je bila preslaba. Viliš jo v njo kvort mle-ka in štiri jajca.

Mrs. Byrne se je odločila za gla-dovni štrajk, da s tem protestira proti obsodbi, katero je izreklo nad njo sodišče zaradi razširje-vanja nauka o porodni kontroli. Sangerjeva in večje število dru-gih žensk, ki se pečajo s to pro-pagando, bodo še te dni apelirale na kongres, da se odpravijo posta-ve, ki so protivne porodni kontro-li.

DELAVCI IN POVIŠANE PLAČE.

Tajnik delavskega departmenta poroča, da je v novembru in de-cembru dobilo 1,118,970 delav-cov večje plače. — Med temi so trije odstotki delavcev v tovar-nah za municijo.

Washington, 28. jan. — Vm. B. Wilson, tajnik delavskega oddel-ka, je izdal poročilo, v katerem pravi, da je dobilo v novembru in decembru minolega leta 1,118,970 delavcev povišane plače v Zdru-ženih državah.

Med temi je 35,000 ali tri odt-otke delavcev, ki so vpisani v mu-nicijskih tovarnah. Največ de-lavcev s povišano plačo je v to-varnah na železo in jeklo, namreč 341,600. Dalje so: 208, 350 v tek-stilnih delavcih, 112,300 krojačev, 60,000 delavcev v tovarnah za elek-trične naprave, 33,730 v čevljar-skih tovarnah, 23,900 telefonskih in telegrafskih vslužbenecv in 23, 115 v papirnicah.

VPRAŠANJE PRISILNEGA RAZSODIŠČA SE NI REŠE-NO.

Washington, D. C., 28. jan. — Največ je odvisno od razsodbe najvišjega sodišča o ustavnosti A-damsonovega zakona, če kongres sprejme zakon, ki prepove stavka-ti železničarjem in jih prisili, da predložijo svoje zahteve razsodi-šču.

Če najvišje sodišče proglasi za-akon neustavnim, bodo železniške organizacije zopet vzele v pretres stavko. Kapitalistične organizaci-je bodo takoj zahtevale v imenu ljudskih interesov, da kongres odvzame železničarjem pravico do stavke.

Če pa najvišje sodišče proglasi zakon ustavnim, ne bo kongres sprejel zakona, ki bi omejeval štrajkovno svobodo štrajkarjev.

Senatni odsek je do sedaj dva-krat odklonil priporočilo predse-dnika, da se pri sporih med želez-niškinimi uslužbenecv in železniškinimi družbami uvede obligatna prei-skava.

Odsek kongresne zbornice je dvakrat sprejel priporočilo pred-se-dnika, vendar je pa ertal v pred-logi kazni in denarne globe. Rav-notako je bila ertana določba, ki daje predsedniku pravico, da v slučaju stavke železničarjev pro-glasi železničarje za zvezne usluž-bence in obratuje železnice.

V vladnih in kapitalističnih kro-gih priznajo, da je le pritisk or-ganiziranega delavstva povzročil, da omahujejo mnogi zakonodajci in se ne ogrevajo za prisilno raz-sodišče.

Kljub temu pa nevarnost še ni minila in prav lahko se dogodi, da dobe železničarji prisilno raz-sodišče in izgube pravico do stav-ke.

NEMSKIM LADJAM JE ZAPRT IZHOD IZ MEHIŠKEGA PRI-STANA.

El Centro, Cal., 28. januarja. — V Kalifornijskem zalivu je zasi-dranih enajst nemških jadrnic, ki pa ne morejo iz luke, ker zuna-j namnje preži angleški križar. Za to dejstvo se je izvedelo, ko so iska-li ponesrečena ameriška vojaška letalca. Kriva so slabe zveze, ki jih ima Doljna Kalifornija z zunanjim svetom, da se ni preje izvedelo za stvar.

R. W. Marran je pri iskanju le-talcev naletel na mornarja Honus Yaterja, ki je dezertiral s trijam-borne barkentine "Kaiserhof," in se je podal na pot prek puščav in gorskih potoev, da pride v obliju-dene kraje. Bil je na potu petnajst dni, ko se je sešel z Marranom. Yater pravi, da so štiri jadrnice v zalivu, odkar je izbruhnila voj-na.

VREME.

Za Chicago in Illinois napove-dujejo v torek dež in sneg in urzlo. Temperatura zadnjih 24 ur v Chicagu: Najvišja: 42, najnižja 26.

Solnce izide ob 7:06, zaide ob 5:01.

NA KAJZERJEV KLIC: "MIR Z ME-ČEM!" SO ODGOVORILI ZAVEZNI-KI Z OFENZIVO NA TREH FRONTAH.

Zavezniki poročajo o zmagah na za-padni, rumunski in turški fronti. Velika angleška križarka potoplje-na. — Dozdevni mirovni pogoji centralnih držav.

ZADNJE VESTI.

London, 28. jan. — Angleška pomočna križarka Laurentia s 14, 892 tonami je bila potopljena za-dnji četrtki blizu irskega obrežja. Ne ve se pa, da li je križarko po-topila submarinka ali je sadela ob mino. Dvanajst častnikov in 109 pomorščakov je bilo rešenih. Tako javlja danes admiraliteta.

London, 28. jan. — Na včeraj-šnjo kajzerjevo izjavo, da bo Nem-čija dosegla mir z medom, so zave-zniki takoj odgovorili z ofenziva-mi na treh frontah: na zapadni fronti, na rumunski fronti v Mo-ldaviji in v Mesopotamiji; razven tega so se danes vršili ljuti boji na severnem koncu ruske fronte, kjer so Rusi odbili nemške napa-de, in v Macedoniji.

Zapadna fronta: Angličani so na-padli v okolišu Le Transloya ob Sommi in okupirali ozemlje kakor se je glasil načrt. Francozi so na-padli med Les Esparguesom in Ca-lonne na desnem bregu Mase pri Verdunu in osvojili nemške posi-cije.

Pri Kut-el-Amari v Mesopota-miji so britiske čete ponovile ofen-zivo in okupirale celo linijo tur-ških zakopov; dva turška protina-pada sta bila odbita.

Petrograd, 28. jan. — (Nočna depeša). Naše čete so danes zdro-bile močne sovražne pozicije na dve milj dolgi fronti na obeh straneh ceste Kimpolung-Jakobeni na severozapadni meji Moldavije. So-vražni napadi zapadno od Rige so bili odbiti in Nemci so se umakni-li v nerodu.

Berlin, 28. jan. (Nočno poročilo). — Na fronti nadvojvode Jo-žefa, v okolišu Zlate Bistriče smo premaknili našo obrambo bližje k reki valed hudega pritiska od stra-ni Rusov. — Na fronti pri Rigi so bili danes siloviti topniški boji na obeh straneh reke Aa. Ruski napadi so bili odbiti. — Na zapad-ni fronti so Angličani po močni ar-tilerijski akciji okupirali del naših zakopov južnosapadno od Le Transloya ob Sommi. Francozi napadi na zapadnem bregu Mase se niso obnesli.

"MEČ PRINESE MIR", PRAVI KAJZER.

Berlin, 28. jan. — (Brezčlono.) "Naš meč prinese mir!" Tako je včeraj izjavil cesar Viljem v svoji poslanici, ko se je zahvalil Berlin-ski akademiji znanosti za voščilo o priliki svojega 58. rojstnega dne. Kajzer je rekel med drugimi:

"Nepremaljiva volja do zmage nemškega naroda, ki je pripravi-jen na sleherno krvno in denarno žrtve, bo, zaupam v Boga, očuva-la domovino, katero bi radi uniči-li naši sovražniki, in 'prinesla mir z mečem, mir, ki je potreben za blagoslovljeni razvoj našega ljud-stva."

Vsa Nemčija je včeraj prazno-vala kajzerjev rojstni dan. V glavnem armadnem stanu se je vršila slavnost v navzočnosti Vil-jema in njegove žene, avstrijske-ga cesarja, mar. Hindenburga in mnogih princev, generalov in ad-miralov.

V LONDONU "VEDO" ZA NEM-SKE MIROVNE POGOJE.

London, 28. jan. — List "Na-tion" je včeraj priobčil nekaj, kar smatra za mirovne pogoje Nem-čije in Avstrije. Ti pogoji bodo baje predloženi zaveznikom in po izjavi tega lista ima predsednik

Wilson kopijo teh pogojev že v svojih rokah. Pogoji vsebujejo med drugim:

Nemčija bo ponudila Franciji Metz in del Lorena in obenem o-stavila okupirano ozemlje, toda brez odškodnine.

Belgijo bo Nemčija ostavila in odkodila.

Neodvisna Poljska.

Nemčija bo pustila večji del svojih kolonij zaveznikom v sa-meno za teritorij v srednji Afriki. Srbija dobi zopet svojo neodvis-nost, razen oskega pasa zemlje s šeleznico v Carigradu.

Morske ošine se morajo neutra-lizirati.

Italija dobi južne Tirole.

Da bo Nemčija v kratkem obja-vila mirovne pogoje, je razvidno po mnenju urednika omenjenega lista prvič, ker centralne države ne bodo mogle prezreti govora predsednika Wilsona v senatu dne 23. januarja, in drugič je razvidno iz govora ogrskega ministrskega predsednika Tize ki dokazuje, da bodo centralne države naredile nadaljni korak za dosego miru.

VELIKA EKSPLOZIJA V DRAŽ-DANIH; 1000 MRTVIH.

Paris, 28. jan. — Tukaj se je da-nes izvedelo, da je bila velika eks-plozija v arsenalu v Dresdenu (Draždanj), pri kateri je izgubi-lo življenje okrog tisoč žensk, ki so tamkaj delale. Informacije o tej eksploziji so prišle iz pisma, ki so ga našli pri nemškem ujetniku. Pismo, ki ima datum 30. dec., se glasi, da je eksplozija zdrobila vse šipe na obeh v krogu dva-najst milj. Dalje stoji v pismu, da je nemška vlada prepovedala vo-žnjo z vlakom v Dresden z name-nom, da ostane katastrofa v tajnos-ti.

Položaj na bojiščih.

Is zapadne fronte.

London, 28. jan. — (Nočno po-ročilo). Naše čete so vapošno ope-rirale v okolišu Le Transloya na fronti ob Somme. Okupirale so del sovražne pozicije in ujele 350 Nemcev. Sovražnik je tekem dne-va vprizoril silovite protinapade, da bi reokupiral izgubljeno pozic-jo, toda dosegel ni ničesar razen velikih izgub; naše izgube so bile majhne. Naši oddelki so prejšno noč upadli v nemške zakope severnoiztočno od Neuville St. Vast in uničile podzemeljsko luknjo, v kateri je bilo 50 Nemcev. Naše bate-rije so bombardirale nemške po-zicije v okolišu Serre ob Sommi in poškodovala sovražno obrambo. Severno od Hullecha je prišla so-vražna infanterija pod naš ogenj in trpela velike izgube. — Naši le-talci so uničili dva nemška eropla-na in tretji je moral na tla v po-škodovanem stanju. Pogrešamo dveh naših letalcev.

Berlin, 28. jan. — Južnosapa-dno od Dixmude smo ujeli strašo desetih Belgijcev. Južno od kana-la La Basse se je ponesrečilo pro-diranje angleških oddelkov. Ju-žnoiztočno od. Chilly smo odbili napade francoskih čet. Na fronti pri Verdunu so Francozi dvakrat napadli pozicije na bregu 304, ka-tere smo jim vzeli, ali brez vpe-ha. Naše ogledne srtije so upa-dle v francoske zakope na več kra-jih in ujele skupaj dvačetr Fran-cozov. Med Anero in Sommo so se vršili artilerijski boji.

Paris, 28. jan. — Na levem bre-gu Mase je naša artilerija uniču-joče bombardirala nemške pozic-je v okolišu hriba 304. Sovražni (Dalje na 3. str., 1. kol.)

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Izhaja dnevno razen nedelj in praznikov.

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) in Canada \$3 na leto, \$1.50 za pol leta in 75c za tri mesece; Chicago in inozemstvo \$4.50 na leto, \$2.25 za pol leta, \$1.13 za tri mesece.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Issued daily except Sunday and Holidays.

Owned by Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$3 per year; Chicago and foreign countries, \$4.50 per year.

Address:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

Telefon Lawndale 4635.

31

Datum v klepetu n. pr. (December 31-16) poleg vašega imena in naslova pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite je pravilno, da se vam ne ustavi list.

Chicaški policijski škandal.

III.

Kristjani molijo, če so verni, vsak dan: "Ne vpelji nas v skušnjava." Medtem ko so molitve navadno zelo površni sestavki, včasih do roba polni pobožnih neumnosti, je očenaš izjema, ki obsega nekoliko resnično modrih misli in prav kile o skušnjavi kaže dobro poznavanje človeške nature.

Človek ni nikakoli bog. Celo tisti, ki so si to domisljali in so se dali božansko častiti, so bili le blazni, in bi bilo veliko bolj spadali v umobolnico, nego na prestol in v tempel. Človek se razvija, napreduje — tolesno vlad tega, tudi duševno, toda popolnosti ni dosegel in je ne more doseči, ker je sam le majhen del vesoljnosti, ki je edina popolna.

Levu ne moreš očitati, da kolje druge živali, ker ni organiziran kot vegetarijane; hmelj ne more rasti tako, da bi se hrast ovijal okrog njega. Človek pa ima v sebi vsakovrstne napore, ki povzročajo, da podlega skušnjavam. In človeška natura je bistveno enaka v cesarju in lakaju, v kapitalistu in proletarcu, v papežu in mešetarju, v policijskem načelniku in v tolvajcu.

Človeške nature ne more predelati Hojnye. Tega seveda tudi nihče ne pričakuje od njega. Predelati jo izkušajo s šolami, cerkvami, sodišči, policijo, s ječami, vialicami, električnimi stoli in drugimi aparati, ki jih smislja vekomaj nemirni človeški duh. Vsogja stori lahko mnogo. Ampak čudežev ne. Koliko uspeha imajo policijske naprave, nam pa najbolj drastično kaže novi policijski škandal v Chicagi.

Policijo imamo, da skrbimo za red in mir, za varnost življenja in imetja, da pazi na zločince in zabranjuje njih grehe. Ali nasenkrat opazimo, da to ne zadostuje. Čeli deli policije, celo glavari te slavne institucije, izvršujejo sami zločine. Torej bi bilo treba druge policije, da bi pazila na prvo policijo.

Za tako vrhovno policijo tudi ne bi bilo mogoče dobiti drugih bitij, kakor ljudi. Nebesa ne isposojajo svojih angeljev za take namene. Kakor se združuje sedanja policija s tatovi, bordelniki, igralci in političnimi graftedji, bi bila nevarnost, da bi se s njo spojila nadzorna policija, in namesto manj zločinov, bi jih bilo še več. Torej bi bila soprotna potrebna tretja policija, da pazi na prvo. In tako bi šlo do lahke in neskončnosti, dokler ne bi bila vsa družba izpremenjena v ogromno policijsko organizacijo s različnimi stopnjami. In tedaj bi morala v ogromnem polomu bankrotirati, ker ni policija niti toliko produktivna kolikor vrbci.

Naša družba je nedosledna, ker ne izvede take organizacije. Kakor klop se drži načela, da se zabranjujejo zločini a policijo. Konsekventno bi torej morala po nekem načelu ravnavati, da zabrani policijske zločine. Toda naša družba ne more biti doledna, ker jo šene dolednost na vsakem polju do absurdnosti in do pogina. Ta družba je največja zbirka kričečih protislovij. Ona spaja popolno anarhijo s absolutno avtoriteto, bje sama sebe po sobeh in prihaja v največje stiske, čim bi hotela biti par minut logična.

Njena trobila se sgrajajo zaradi policijskega grafta. Čitajoč njih članke in poslušajoč govore njenih reprezentantov bi človek mislil, da je chicaška korupcija le izjemem kupček gnoja v čudešnem paradisu kapitalistične družbe. Če bi bilo tako, ga seveda ne bi bilo treba izkldati. Toda prijatelj resnice si mora reči, da je slučaj sicer zelo grd, ampak med nenavadnosti nikakor ne spada.

Bog pomagaj! Smo posabili, koliko časa že čistijo policijski sistem v Chicagi? Hojnye igra Herkula v Avgijem hlevu, odkar je v uradu. Ko je bila prva Barney Bertschejeva afera, ga je že izkldal; vsaj dejal je tako. Čez par mesecev je pa že soprotn moral pograbit nekolic policijskih funkcionarjev na enak podlagi. Prišlo je nekolic uradnih gospodov za mreže in lahkoverni Chicaščani so si oddihnili: Zdej imamo vzorno policijo! Tem bolj so to vrjeli, ker so cel kup kapitanov in lajtnantov premetili, nastavili novega načelnika, novega detektivskega šefa in navidežno vse reorganizirali. Pa glej! Komaj se je zablščala sveta zarja okrog glave prenovljene policije, že mora Hojnye zopet posegati vmes in tožiti in tožiti — enake grehe kakor prej.

Toda še v časih, ko ni imel Hojnye menda niti nade, da postane kdaj državni pravdnik, je chicaško mesto že imelo enake afere in drugi pred Hojnyom so čistili policijo in kldali gnoj.

Pri vsem tem pa nimamo niti zadolženja, da je vse to chicaška specialiteta. Kaj se! New York nas je celo prekosil, ko je poslal policijskega lajtnanta na električni stol. In lani, ko se je Hojnye vrnil s nekake skrivnostnega potovanja, je pravil, da so po vseh večjih ameriških mestih enake razmere okramot v Chicagi.

Tudi Evropa se ne da tako osramotiti, da bi ji mogli reči: "Ti nimaš uradne korupcije, kakršno imamo mi". Policijskih škandalov se ondodnih dešelah ne zmanjka. Še ljudje, ki stoje na nekoliko višji socialni stopnji, kakor chicaški policijski kapitan, nam lahko pokažejo. Na Ogrskem so imeli pred par leti ministra, kateremu so se dokazale navadne tatvine in goljufije. Ministrstvo, ki je vladalo pred sedanjim, je padlo, ko je prišlo na dan, da so nekateri njegovi člani prigoljufali milijone, izrabljajoč svoj uradni položaj. In podobne reči so bile na Dunaju in v Berlinu, v Parizu in v Rimu, v Carigradu in v Petrogradu, tako da se na noben način ne more govoriti o izjemnih slučajih, ampak da so to popolnoma pravilni pojavi.

Pravila pa ni tako težko odkriti kakor najti zakon teže pred Newtonom. Hojnye ga pač ne raskrije, ker ne drži do njega pot, ki jo ubira in ker s svojimi nazori sploh ne more najti prave poti.

"Namesto poštenih ljudi so pri policiji lumpi" — s tem je izražena vsa njegova modrost. Če spravi lumpe v Joliet in prisili Thompsona, da postavi poštene ljudi na njih mesto, bi tudi chicaška policija vzorna institucija in Hojnye bo imel zaslug, da jo je osnažil.

Človek bi lahko prevzel naloge Boga očeta in brez truda ustvarjal nove svetove, če bi bila ta reč tako enostavna.

Gotovo, tudi k policiji pridejo lahko lumpi; včasih jih celo išče, ker ne more skoraj izhajati brez njih. S tatovi se najuspešneje love tatovi. Ampak nikogar ni ki bi verjel, da gredo sami tolvajci v policijsko službo. Mešana družba je to kakor vsaka, ki potrebuje večje število članov. Talente in poštene ljudi potrebujejo tudi drugod; vseh ne morejo pustiti policiji. Institucija je torej tako sestavljena, kakor more biti; navadno iz majhnega zelo majhnega števila ljudi, ki jim je ta poklic všeč in iščejo v njem nekakine ideale, večinoma pa iz takih, ki se ga oprimejo zato, da dobe zaslužka. In med temi so zopet taki, ki se skromno zadovolje s tem, kar dobé, pa iz drugih, ki šele več.

Prilika, da se več dobi, se pa ponuja kar sama. Bog v nebesih ne sliši molitve: Ne vpelji me v skušnjava! Le v glupih kinematografskih igrah ni treba nič drugega kakor poklekniti in moliti, pa se takoj prikaže angel ali pa celo Jesus sam. Stvarno življenje seje izkušnje kakor hudič ljudsko. In policist je človek.

Pravijo, da je ta in oni izmed obdolženih uradnikov po svojem značaju dober človek in da ne bi bil zabredel tako globoko, če ne bi bilo tega pritiska in one nemarnosti in še več tega in onega. Morda je med njimi še več dobrih ljudi, nego jih je naštel Hojnye, ki opravičuje seveda tiste, katere misli porabiti za priče. Ne le med policijskimi graftedji, ampak tudi drugimi zločinci, ki jih preganja Hojnye, je dosti takih, ki bi bili dobri, če —

Izkušnje v tej ali oni obliki so zapeljale v greh ljudi, ki bi sicer lahko brez madeža umrli. Izkušnje postajajo tako velike, da jih navadni ljudje, ki niso junaki, ne morejo premagati. Izkušnje človeškega življenja imajo različne vire in različno barvo. Ampak tiste, radi katerih čisti Hojnye sedaj chicaško policijo, pa je vendar ne bo očistil, izraščajo vse iz enih tal: Iz kapitalističnega sistema.

Kapitalizem postavlja bogastvo na prvo mesto vsega družabnega ustroja. V bogastvu je moč, bogastvu je ugled, v bogastvu je največja dražest današnjega življenja. Kdor trdi v sedanji družbi, da ne bi maral bogastva, govori hinavščino, čestiti nevedoma.

Sredstva, da se pride do bogastva, so različna, ampak v jedru vendar skoraj vedno enaka in s stališča čiste etike nepoštena. In ta sredstva odklanja marsikdo, ki bi lahko prišel do bogastva, če bi se jih hotel poslužiti. A taki isbirni ljudje spadajo med nenavadne. Pravilo, da posvečuje namen sredstva, ima največ pristašev. "Saj boš lahko pošten, kadar boš bogat", je tolažba vesti, ki je ne zna vsakdo odklanjati.

Policija je en tistih institucij, pri kateri se kaj rade kažejo prilike za postransko pridobivanje. In policist je vkljub svoji svezdi človek. Kapitan je. Včas, ko je bil še daleč od tega cilja, se mu je sanjalo, da je to velikanška reč. Zdej poveljuje na svoji postaji, pa spozna va od dne do dne bolj, da je pravzaprav čisto majhno bitje, ki ne igra večje vloge, kakor delavec, ki suče kolo v veliki tovarni. Ugled! Pri kopici redarjev, ki mu morajo salutirati, če mu kaj javljajo, ga uživa. Kdo se sicer zmeni zanj? In moč? Vsa politični boss v njegovem okraju si domislja, da mu lahko ukazuje, ne glede na celo vrsto oficinskih predpostavljanih.

Ampak če bi imel svojo residenoo v kraju, kjer stanujejo milijonarji, urejeno s rafiniranim okusom, in v banki vloženo debelo svoto, in bi se lahko izven službe vozil v avtomobilu za 40.000 dolarjev in hodil v Blackstone hotel dinirat in dajal svoji šeni diamante in jo oblačil v dragocene kožuhe, tedaj bi se ljudje priklanjali, to bi bil ugled, to bi bila moč.

Pa pride izkušnja: Saj imaš lahko! Če kruli želodec od lakote, je klobasa izkušnja. Če hrepeni srce po moči, so tisočaki izkušnja.

In Bog ne sliši molitve. Pa zmaguje izkušnja — včasih s klobasami, včasih s diamanti, včasih s tisočaki.

Tiste, ki so podlegli izkušnji, bodo zaprli. Na njih mesto postavijo druge — ampak zopet ljudi. Nekaj časa bo spomin na sodbe učinkoval, potem bo zopet rasla moč izkušnje, pa bo zopet zmagovala in kakšen novi Hojnye se bo lahko zopet postavil kot moralni čistilec.

Odpraviti kapitalistični sistem, da ne bo ljudi, ki jih le ukradena klobasa rešili lakote in da se ne bo moč in vlada in ugled v bogastvu, pa postane gospodarska izkušnja nemočna in družba se reči zločina. Tudi policijskega grafta ne bo več, ker policije v sedanjem smislu sploh treba ne bo.

E. K.

Kapitalistične vlade v Evropi izjavljajo, da se bojujejo za svobodo narodov, ne dovolijo pa svobode narodom, ki žive v njih državah.

Photos by American Press Association.

Dva prizora iz pogreba admiral George Deweya, ki se je vrnil zadnji teden v Washingtonu. Dewey je bil pokopan na narodnem pokopališču v Arlingtonu.

Gospodarstvo, gospodinjstvo in znanstvo.

Piše W. B.

Draginja in mrzle shrambe.

Mrzla skladišča so moderna naprava za ohranjanje mesa, jajc, surovega masla in drugih jestvin s pomočjo mraza, ki se doseže z ledom, večkrat pa še z amonijakom. Da je to jako koristen človeški izum je očitno. A njih znanstveno dognana korist se zlorablja; zato zadnje čase toliko vpitja o draginji.

Bilo je čitati, da je v čikaških mrzlih skladiščih okoli 600.000 zabojov jajc nad en milijon funtov surovega masla. Cene so bile po neizmerno visoke, tako da ljudstvo ni moglo kupiti teh življenskih potrebščin. Krivda je v tem, ker se kapitalistična vlada ne briga za ljudstvo, protežira pa vlekaptal in truste.

Vlada je postavljena od ljudstva, da se briga za koristi ljudstva. Cenena hrana je korist ljudstva. Če je to res ljudstva, zakaj dopusti tako nesramno izkoriščanje istega ljudstva, ki je v potrebi poklicano braniti domovino, braniti vlado? Mrzla skladišča so danes ljudstvu v škodo. Njih namen se grdo zlorablja. Zakaj jih "Unclé Sam" ne podraži, ne vzame pod svoje varstvo, pod svojo kontrolo? Kako malo se vlada briga za priproste podanike je tu očitno. Pa čemu bi se brigala za nje, saj ravno priprosti podaniki odlučujejo kedo jih naj vlada. In zadnje volitve so ogledalo v kojem se zrealizirajo pomnoženi glasovi za kapitalizem in za izkoriščanje, nasprotno pa zmanjšana moč delavske stranke.

Mrzla skladišča so največja potreba človeštva, in če se ne podvtrba človeštva, in če se ne podvtrži ta institucija, potem ne vemo kje je podvtravljen bolj nujno. Brez mrzlih skladišč ne mogli bi ohraniti gotovih jestvin, ki so v gotovih letnih časih obilne, drugače je po njih produkcija majhna. Tako bi bil trg po leti preplavljen z jajcami, surovim maslom in drugimi pokvarljivimi izdelki kmetijstva, po zimi bi pa ne imeli teh življenskih potrebščin.

Mrzla skladišča imajo koristen namen, ohraniti pokvarljive pridelke od časa obilice do časa pomanjkanja, in tako vzdrževati ceno na priilni stopnji.

Velekapital je pa s pomočjo mrzlih skladišč vpriporil vsako zimo neizmerno draginjsko gonjo, katero najbolj občuti mestni delavec. Kapital pokupi v času nizke cene pridelke, nakopiči jih v mrzla skladišča, in kadar je primanjkljaj na trgu, ponudi jih konsumentom po neiznosno visoki ceni. Koristi mrzlih skladišč se torej zlorablja; v hasen so le denarnim mogotcem, ljudstvo pa trpi pomanjkanje.

Vladna statistika kmetijskih pridelkov kaže, da se je produkcija jajc v Združenih državah v zadnjih desetih letih za šestdeset odstotkov bolj pomnožila, kot število prebivalstva. Iz tega sledi, da bi morala biti jajca sedaj ceneja kot so bila kdaj poprej. Resnica je pa ravno nasprotno; jajca so dražja kot kdaj poprej. Cena je torej umetno zvišana. Zvišali jo pa niso farmarji, marveč kapitalizem, ki je ceno brez vzroka nenormalno dvignil, ko je spraznil trg in na-

polnil skladišča. Kakor se godi s jajci, tako se godi s vsami živili. To je nesramno izkoriščanje ljudi in zlorabljanje mrzlih skladišč; in le čudno je, da gleda vlada vse to sleparjenje tako mirno in neprisadeto. Kdaj bo prevzela vlada mrzla skladišča v svoje oskrbo je odvisno od priproste ljudstva, ki ima vso moč v svojih rokah, a se tega ne zaveda. Zadnje volitve so pokazale, da je ljudstvo zadovoljno z razmerami kakor so, da je zadovoljno z draginjo, zadovoljno delati in mučiti se ob pihi hrani za blagor nekaj bogatinov. Vse današnje pritoževanje in jamaranje je zastoj, če ne stori izkoriščano ljudstvo na volilni dan svoje dolžnosti.

Ameriške vesti.

ČEDNI VABUHI ZAKONA IN REDA.

Tulsa, Okla., 28. januarja. — Policaji H. H. Townsend, Bill Shue in Ramey Miller so bili aretirani in obtoženi, da so umorili 20letnega šoferja Vernon Hatfielda. Sodnik jih je pridržal v ječi, ne da bi jim dovolil poroštvo. Nekaj ur kasneje so bili izpuščeni iz kletke pod poroštvo. Vsa policaja je postavil \$7.500 poroštva. Sodišče je namreč ugodilo prošnji, vloženi na podlagi "habeas corpus."

V DRŽAVI UTAH NAMERAVALO NAPRAVITI KONEC ODELUSTVU S PREMOMOM.

Salt Lake City, Utah. — V državi Utah je ravnotako nastalo pomanjkanje premoga kot drugod, dasiravno je v državi več premogovnikov. Pomanjkanje premoga je tako občutno, da so v legislaturi pripravili več zakonskih predlogov, s katerimi nameravajo odpraviti pomanjkanje premoga.

Najbolj dalekosežna je predloga, ki priporoča, da država zapleni železnice in prevaža premog od rudnikov do mest, dokler ne bo toliko premoga, da krije vse potrebe. Druga zakonska predloga doleča obširno kazen in ostre kazni za krivce, da se prepreči v bodočnosti pomanjkanje premoga.

STAVBA, ZIDANA NA PESEK!

Douglas, Ariz., 28. januarja. — V Cananeji, ki se nahaja sedemdeset milj jugovzhodno od tukaj, se je zrušil hotel "Sonora", ki je pokopal v razvalinah osemnajst oseb.

Hotel je lastoval ameriški podnikovnik W. A. Julian.

ROP V OERKVI.

New York, 28. januarja. — Dva neznana roparja sta oropala mlado ženo v vestibulu katedrale sv. Patrika. Kasneje so aretirali dve sumljivi osebi.

RUSKI IN ITALIJANSKI DENAR PADA V VREDNOSTI.

New York, 28. januarja. — Vrednost ruskega in italijanskega denarja je zopet padla. Ruske papirnatne rublje so prodajali po 28 centov, italijanskih lir je pa bilo 7.18 za en dolar. Normalna vrednost ruskega rublja je 51.45 centov, italijanskih lir je pa bilo po normalni ceni 5.18 za en dolar. Ruski rubelj je izgubil na vrednosti 45 odstotkov, italijanska lira pa štirideset.

Chicago, Ill., 28. januarja. — Delavci na Illinois Central železnici, ki popravljajo poslopja, skladišča, mostove, predore in progo, so stopili v mezdno gibanje. Vseh delavcev je 10.000 in če železniška družba ne prizna njih zahtev, proglašajo stavko.

DOPIS.

Eklatna, Mont. — Se ko je list Prosveta izhajal kot tednik, pod imenom Glasilo, se mi je dopadel in sedaj ko se je po sklepu konvencije list spremenil v dnevnik, mi še toliko bolj ugaja. Res je dnevnik že več mesecev izhajal predno sem si ga naročil, ali stvar je taka: Jaz sem bil na začetnik in takemu gre več, da tudi za tako malo vstopim. Na farmah ima človek, posebno še začetnik, veliko stroškov. Ko si malo na nogo pomaga, se seveda tudi finančno zboljša. — Prijateljski pozdrav iz mrzle Montane vsem čitateljem Prosvete! — Tony Birtli.

Evropska vojna in vesti iz inozemstva.

(Nadaljevanje iz prve strani)

napad v tem okolišju se je popolnoma ponesrečil; ravnotako je bil odbit napad na manjške pozicije pri Massigeanu v Šampaniji.

(Nočno poročilo.) Vroči topniški boji se ponavljajo na levem bregu Mase, v okolišju hribov 304 in Le Mort Homme in na desnem bregu v okolišju Louvemonta. V Lorenu so naše baterije bombardirale nemške pozicije v gozdu Parroy, 26. t. m. so naši avijatiški zrušili šest nemških eroplanov na tla. Lajtnant Guynemer je zvisal številno pokončenih nemških eroplanov na trideset.

Italijanska fronta.

Rim, 28. jan. — Na vsi fronti se vrše topniški boji, ki so bili večeraj posebno hudi v okolišju Zugnan, v dolinah Arsa, Travignolo in Avisio in na Krasu. Avstrijski letalci so se večkrat prikazali nad našim teritorijem, ali naši protizračni ogenj jih je odpodil.

Iz ruske fronte.

Berlin, 28. jan. (Nočna depeša.) — Na obeh straneh reke Aa so bili večeraj nekaj časa vroči artilerijski boji. Iztočno od reke so Rusi pridli s pojačano silo, toda niso vzeli niti pedit zemlje, ki je v rokah naših čet.

Petrograd, 28. jun. — Nemei so po težkem bombardiranju naših zakopov iztočno od ceste Kalneem do Cloka (zapadno od Rige) napadli naše čete, toda mi smo jih vrgli nazaj z velikimi izgubami. V okolišju ceste, ki vodi v Mitavo, smo izpustili plin, ki je naredil veliko paniko v nemških linijah.

Iz rumunske fronte.

Berlin, 28. jan. — Med dolinama Kasino in Putna so naše in avstro-ogrsko čete ujele sto mož. Iz fronte maršala Mackensena ni nič novega.

Petrograd, 28. jan. — Položaj na rumunski fronti je neizpremenjen.

Jasi, Rumunska, 28. jan. — Rumunski vojni minister je po dolgem času izdal sledeče oficijelno poročilo: Na zapadni meji Moldavije do otužke doline so bili spopadi med patroljami. V dolini Kasino so naše čete napadle sovražnika in kljub ostremu mrazu in debelemu snegu so ga pognale po Ilur-nem ljutem boju iz doline južno od reke Kasino in Sušice.

Iz macedonske fronte.

Berlin, 28. jan. — Nič novega.

Kavkaška fronta.

Petrograd, 28. jan. — Iz kavkaške fronte ni nič novega.

V NEMOLJI IN AVSTRIJI JE DOVOLJ KRUHA.

Berlin, 28. jan. (Brezlično.) — Adolph Batoeki, predsednik vladnega odseka za regulacijo hrane, je izdal poročilo, v katerem pravi, da so poročila iz angleških virov glede pomanjkanja kruha v Avstro-Ogrski neresnična. Batoeki izjavlja, da mu je "osebno znano", da na Ogrskem sploh še ni bilo pomanjkanja hrane. V Avstriji — pravi Batoeki — letošnja letina koruze ni posebno zadovoljiva in je bilo odredjeno, da bo Nemčija dala več sto ton koruze, toda zdaj, ko je okupirana zapadna Rumunija, je to nepotrebno, ker je Avstrija dobila dober delež rumunskega živeža. Sempatja se primerijo lokalne težkoče, toda te težkoče se pojavljajo tudi v zaveznikih državah. Trditve, da je Nemčija pobudila mir iz bojazni, da ji bo zmanjkalo hrane, je po izjavi Batoeškega izmišljena.

NEMŠKI SOCIALISTI ZAHTEVAJO VEČ HRANE.

Amsterdam, 28. jan. — V občinskem svetu Neukolna, najvažnejšega predmestja v Berlinu, so nedavno tebe socialisti odločno zahtevali, da se na kak način odpomore velikemu pomanjkanju živeža. Predsednik občinskega sveta je priznal, da ni dovolj živila na razpolago, toda krivdo glede tega je zvrnil na višjo vlado. Izjavil je tudi, da bodo kmalu prenehale občinske kuhinje, ako ne bo vlada dovolila več živeža.

ŠVICARSKA MEJA JE ZAPRTA.

Bern, 28. jan. — Takaj rezgla-šajo, da ostane Švica na nemški meji zaprta do 30. januarja. Iz vzemši zelenjave je vsak izvoz iz Švice prepovedan.

ITALIJA SE JE PREMISLILA?

London, 28. jan. — Iz zanesljivih virov poročajo tukaj, da je Italija zadnje čase precej popustila pri svojih "narodnih aspiracijah", valed česar bo sklepanje miru veliko lažje kot je na kazalo ob česu, ko je Italija napovedala vojno. Italija je danes zadovoljna, če ji Avstrija odstopi južne Tirole s Trentom, kos Goriške z Gorico, kar je Italija okupirala in če postane Trst svobodno pristanišče. Glede istrske in dalmatinskega obrežja ni več govora.

Dalje poročajo iz ravno tistih virov, da bo pri sklepanju miru delna Rusija največje težave zaradi Turčije. Druga velika ovira bodo Čehi, ki zahtevajo neodvisnost. Iz zadnjega govora grofa Tisze je posneti, da se bo Avstrija zadovoljila z avtonomijami avstrijskih narodov.

SRSKI POSLANIK PROTESTIRA PROTI DEPORTACIJI SRBOV.

Washington, 28. jan. — Novi srbski poslanik Ljubomir Mihajlovič je večeraj izjavil, da bo kmalu predložil državnemu departamentu protest soper deportiranje Srbov v Avstrijo. Trdi se, da so Srbi prisiljeni delati v zakopih na avstrijskih frontah.

KAJZER BO ODLIKOVAL KAZNOVANEGA KONZULA.

San Francisco, Cal., 28. jan. — Erich Zoepffel, nemški generalni konzul, je sinoči dejal v pričo večjega števila tujakšnih Nemcev, ki so slavili rojstni dan kajzerja, da bo bivši nemški konzul Franz Bopp "odlikovan" čim se povrne v Nemčijo. Navzočih je bilo kakih 5000 Nemcev, ki so burno plaskali, ko je Zoepffel omenil Boppovo ime.

Konzul Bopp je bil pred kratkim spoznan krivim kršitve ameriške neutralnosti in sodišče ga je obsodilo na tri leta ječe.

ATENTATI IN POLITIČNI NEMIRI V PETROGRADU.

Berlin, 28. jan. — (Brezlično.) Iz Stockholma javljajo, da piše "Ruskoje Slovo" iz Petrograda, da je resigniral M. Pokrovski, minister za zunanje zadeve. Pred nekaj dnevi je bil izvršen atentat na Pokrovskega, ki se pa ni posrečil. Sploh se pojavljajo v Petrogradu resni nemiri in oblasti se s težavo prikrivajo resnični položaj. Brzojavna in telefonska zveza je zabranjena ljudstvu. Na krmilu vlade sede največji nazadnjaki, ki so zakrivil, da je bila razpuščena duma.

Petrograd je poln begunov iz Rumunske, ki pripovedujejo o nezasišanih bedi v Jasi, kjer se zdaj nahaja deseter tisoč ljudi kakor v normalnih časih.

JAPONCI BODO POMAGALI ZAVEZNIKOM V EVROPI?

Pariz, 28. jan. — Tukaj pričakujejo, da bo Japonska odgovorila na nemške submarinske napade na japonske parnike s tem, da bo spomladaj poslala veliko armado svojega vojaštva, ki se bo borilo ob strani francoske in angleške armade. Doslej sta Anglija in Francija zavračali sugestijo, da bi Japonci pomagali v Evropi, toda zdaj bosta menda privolili, ako se ponudi mikado sam.

NEMCI SO PRISILILI 700.000 FRANCOZOV K DELU.

Pariz, 28. jan. — M. Dubudeville, župan mesta Corchy v okupiranem delu Francije, ki je pravkar prišel v Pariz, pravi, da so Nemei prisilno vpisali 700.000 moških prebivalcev v okupiranem teritoriju pri raznih delih v ozadju nemške fronte.

RUMUNSKA ARMADA JE REFORMIRANA.

Pariz, 28. jan. — Rumunski ministriški predsednik Bratiano, ki se mušil v Petrogradu na konferenci z ruskimi oblastniki, izjavlja, da bo rumunska armada kmalu temeljito reorganizirana in da se bliža čas, ko bodo Rumuni s pomočjo Rusov prepodili sovražnika iz svoje zemlje.

Iz Londona poročajo, da je ruski štab odstavil štirinajst rumunskih generalov in večje število častnikov, katere so nadomestili z ruskimi.

VOJNA BO POŽRLA VSE DENAR.

London, 28. jan. — F. W. Hirst piše v "Economist", da je vojna stala vse prizadete države v prvem letu 18 milijard in 750 milijonov dolarjev, drugo leto so pa izdatki poskočili na 35 milijard. Obresti tega dolga po 5 proc. so znašale v prvem letu 985 milijonov dolarjev, v drugem letu pa dve milijardi in 200 milijonov. Hirst prerokuje, da bodo vojni dolgovi s penzijami vred tako ogromni, da bodo mnoge države dočela bankrotirale in dolgovi sploh ne bodo nikdar plačani.

"WILSONOVO IME NE BO NIKDAR POZABljENO", PIŠE HARDEN.

Berlin, 28. jan. — Maximilian Harden je večeraj pisal v svojem listu "Die Zukunft":

"V sto letih, ki pridejo za nami, se bo svetil 23. januarij v vsakem kolektarju poleg sledečih besed: Wilsonova mirovna poslanica senatu Združenih držav. In če bodo te besede še potrebovale pojasnila, tedaj bo rekel stari oče svoje-mu pravnuku: Na ta den v letu 1917, v tretjem letu kolosalne vojne, je zaslišal svet prvi glas, ogrnjen s skromnimi željami, kako naj bo zagotovljen stalni mir!"

Širom Amerike.

FARMARSKA POSOJILNICA V DENEVRJU ODOBRANA.

Denver, Colo., 28. januarja. — Senatsni odsek je ugodno poročal o predlogi senatorja Sharfrotha, ki priporoča, da se v Denverju ustanovi trinajsta zvezna farmarska posojilnica.

Odsek je dodal majhno spremembo, v kateri priporoča, da podpisana glavnica znaša \$750.000.

Odsek pravi v svojem poročilu: Če se ustanovi dvanajst zveznih farmarskih posojilnic, ostane teritorij, ki se vzhodno in zapadno razteza 1.400 milj, brez zvezne farmarske banke. Skoraj vsa zapadne banke so bile ustanovljene blizu reke Missouri, oddaljene 250 do 400 milj druga od druge. Mnogo zemljišč v državi Colorado je oddaljenih od bližnje banke najmanj 800 milj.

Poročilo se nanaša na zvezno farmarsko banko v Wlehiti, Kans., ki služi farmerjem v državah Colorado, Utah, Wyoming in New Mexico. Če bo predloga sprejeta, se bo teritorijalni delokrog zvezne farmarske banke skretil, kar bo posebno koristilo farmerjem, ki so naseljeni zapadno od Denverja.

SPANTEL SE BO BRANIL NA PODLAGI NEPIŠANE PO-STAVE.

San Angelo, Texas, 28. jan. — Obravnava proti Harry J. Spannelu, ki je ustrelil svojo ženo Crystal Holland Spannel in polkovnika M. C. Butlerja od šestega zveznega konjeniškega polka, je pričela.

Dvorana je nabita do zadnjega kotička in med poslušalci je mnogo dam. Zagovorniki bodo Spannela zagovarjali na podlagi nepisane zakon. Državni pravdnik hoče raznesariti zagovor na ta način, da hoče dokazati, da nista ubita živela v nemoralnih razmerah.

MILJONAR JE NAŠEL SVOJO ŽENO PO DVELETNEM ISKANJU V MRTVAŠNICI.

Lexington, Ill., 28. januarja. — J. H. Ralston, milijonar in premo-govniški baron je našel ženo po dveletnem iskanju v mrtvašnici v Cincinnatiju.

Žena je bila stara 50 let, ko je pobegnila iz sanatorija. Potovala je križem dežele in komore našla zavetišče pri neki kamorki, ki je imela slovaško srec. Iskali so jo povsod in zdaj jo je soproj našel v mrtvašnici.

ČLANI I. W. W. ZAHTEVAJO OFICIJELNO PREISKAVO RADI NAPADA, KI SO GA NANEJE IZVEŠLI MEŠČANI V EVERETTU.

Seattle, Wash., 28. jan. — Člani I. W. W. so obdržavali velik shod v Dreamland Rinku, na katerem so protestirali proti napadu meščanov na mirne delavce. Med govorniki sta nastopila Eli-

zabeta Burley Flynn in znani socialistični predavatelj H. Scott Bennet.

Shod je sprejel resolucijo, v kateri apelira na predsednika, zve-ni senat in kongresno zbornico, da uvede preiskavo radi napada everetskimi meščanov dne 5. novembra 1916 na delavce, ki so se s parnikom pripeljali v Everett.

Po končenem shodu so nabirali prispevke za obrambni sklad 74 članov I. W. W., ki jih imajo zdaj zaprte v everetski ječi.

ŽIVLJENJE KAZNENCA NI VREDNO PIŠKAVEGA OREHA, ČE JE ZAMOREC.

Jefferson, City, 28. januarja. — Jetniški stražnik O. S. Wallace je nevarnoobstrelil John Penna, zamorskega kaznenca, ki je od petih let že presedel šestnajst mesecev.

Zamorec je delal več mesecev v obednici za kaznenec. Prosil je, da mu odkažeje drugo delo. Povedal so mu, da si kaznenec ne more izbirati dela. Kaznenec je za-stražkal. Stražnik ga je sunil in mu ukazal, naj gre po njegovem poslu. Zamorec je pograbil za stražnikovo palico, da mu jo izvi-je iz rok. Stražnik je potegnil samokres in ga ustrelil v trebuh. Tako pripoveduje stražnik in nje-mu pojde najbrž vera, da govori čisto resnico.

Zamorceva izpoved je seveda malo drugačna. Pa kdo se briga za kaznenca, če je zamorec. Rekli bodo, da je stražnik streljal v silobranu in afera bo zaključena.

ZAKAJ ZAHTEVAJO JEKLARSKI BARONI ODERUŠKE ČENE ZA GRANATE.

New York, 28. januarja. — Na izrednem zborovanju delničarjev Bethlehem Steel korporacije dne 14. februarja vprašajo ravnatelji, da se navadna glavnica pomnoži od \$15.000.000 na \$30.000.000, da se tako ukrene vse potrebno za razdelitev dvestoodstotne dividende.

Ravnatelj so povišali četrletno dividendo od 7½ na 10% in dovolijo, da delničarji podpisajo za \$15.000.000 delnic po sedanjih vrednostih.

To je profit, kakršnih so do danes še malo izplačale industrialne korporacije. Večino delnic lastujejo Schwab in njegovi prijatelji in priporočilo ravnateljev bo najbrž sprejeto, ker se Schwab še ni nikdar vpilal naertu, ki je obetal profit.

V finančnih krogih gre glas, da se je Schwab izrazil, da on in njegovi prijatelji nikdar ne bodo privolili, da izgube večino v korporaciji.

Ravnatelj lahko prihajajo s tako pogačo, ker je družba v letu 1916 napravila \$61.717.329 dobička.

Podjetje, ki dela tako ogromne dobičke seveda ne more izdelovati granat po tako nizki ceni kot angleška tvrdka Hatfield Limited, ki se zadovolji z manjšim profitom.

NEZGODA NA ŽELEZNICI.

Nottingham, O., 28. januarja. — Vzhodno od Nottinghama roada je osební vlak Nickel Plate železnice udaril ob tovorni vlak, ki je stal na stranskem tiru.

Strojvodja osebnega vlaka je skočil z lokomotive in je bil na mestu ubit. Kurjača sta tudi skočila z lokomotive, a sta ostala pri življenju.

Potniki so se močno prestrašili, ko je lokomotiva zapustila tir in se preuklenila pa nasipu. Sunek je vrgel potnike s sedežev in najtežje je poškodbe je dobita 23letna gđ. Mamie Larkin iz Seattle.

IZVEDETI ŽELIM

kje se nahaja MATH TEKAVEC, doma iz Ravnika pri Novi vasi na Notranjem. Ujjudno prosim vse eenejene rojake, ako kdo ve za njegov naslov, da mi ga naznani ali pa naj se mi kar prijavi, ako bo čital ta oglas. Za sporočiti mu imam zelo važno novico. Fran Južna, Biwabik, Minn. (Jan. 29—30—31.)

POZOR ROJAKI!

Naznanjam rojakom, da sem odprl trgovino s mešanim blagom in se priporočam za obilen obisk. — Vsaakemu bom hvalčno postregel po zemni ceni. ANTON ZORNIK, HERMINIE, PA.

Slovanska Narodna

Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904

Inkorp. 17. junija 1907 v drž. Illinois.

GLAVNI STAN: 2657—59 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS

UPRAVNI ODBOR:
Predsednik: John Vegril, box 290, La Salle, Ill.
I. Podpredsednik: J. Bratkovič, R. F. D. 4, box 88, Girard, Kans.
II. Podpredsednik: Jolof Kuhelj, 9499 Ewing ave., So. Chicago, Ill.
Tajnik: John Verderber, 2705 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
Blagajnik: Anton J. Terbovec, P. O. Box 1, Olsaro, Ill.
Zapisnikar: John Molek, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

NADEBNI ODBOR:
Jole Ambrožič, 351 box, Canonsburg, Pa.
Paul Berger, 741—1st St., La Salle, Ill.
F. S. Tauchar, 674 Ahsey Ave., Rock Springs, Wyo.

POBODNI ODBOR:
Anton Hraat, 511—95th Ave., New Duluth, Minn.
Jole Radišek, 679 box, Smiths, Pa.
Rudolf Pieteršek, 436 box, Bridgeville, Pa.

UREDNIK "PROSVETE":
Jole Zavertnik.

VERHOVNI ZDRAVNIK:
F. J. Kern, M. D., 6308 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

VSE DENARNE ZADEVE IN STVARI, ki se tičejo gl. upravnega odbora in S. N. P. J. naj se pošiljajo na naslov:
TAJNISTVO S. N. P. J., 2657—59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

PRITOŽBE GLEDE GENERALNEGA POSLOVANJA se pošiljajo na naslov:
JOŽE AMBROŽIČ, Box 351, Canonsburg, Pa.

ZADEVE PREPILJIVJE VERNIM, ki sta jih rekli prva in druga stanica, se pošiljajo na naslov:
ANTON HRAAT, 511—95th Ave., New Duluth, Minn.

VSI DOPISI, razprave, članki, naznanila itd. na "Prosveto" se pošiljajo na naslov:
UREDNIŠTVO "PROSVETE", 2657—59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

VSE UPRAVNIŠKE STVARI, naročila, ogledi, se pošiljajo na naslov:
UPRAVNIŠTVO "PROSVETE", 2657—59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

V korespondenci s tajništvo S. N. P. J., uredništvo in upravljalstvo "Prosvete" ne rabite imen urednikov, marveč napišite naslov, ko je tu navd ako želite, da bo vrnja stvar hitro rešena.

Seje glavnega upravnega odbora se vršijo vsake prve srede in tretji četrtak v mesecu. Začetek ob eni uri popoldne.

NAPRODAJ JE
40 akrov obsežna farma, kdor je namenjen kupiti farmo, se mu nudi lepa prilika prihraniti si od \$4 pa do \$8 pri akru, ker za toliko so ile cene navzgor zadnja leta.

Jaz pa sedaj prodam po isti ceni kot sem sam kupil še pred štirinajstimi leti, ker sem se namenil, da bom prišel drugo obrt. Za natančne pogoje pišite na naslov Louis Potisek, 1065—29th Street, Milwaukee, Wis. (Jan. 29—30—31.)

KADAR SE ZGODI kaj novega v vaši naselbini, kar vas zanima, sporočite nam, kajti vsakdo bo zanimalo tudi drugo.

Dr. Koler
SLOVENSKI ZDRAVNIK
538 Penn Av., Pittsburgh, Pa.

Dr. Koler je najstarejši slovenski zdravnik, specializiran v Pittsburghu, ki ima 25 letno prakso v zdravstvu in je avtor številnih knjig in člankov. Zastrupljenje krvi zdravi s svojo vito in je tudi avtor številnih knjig in člankov. Če imate celo mesec ali več mesecev težav, v grlu, v nosu, v očeh, v ušesih, v srcu, v želodcu, v črevesju, v ledvicah, v pljučih, v mišicah, v kosteh, v živcih, v možganih, v vseh delih telesa, ki so prizadeti, pišite na naslov: Dr. Koler, 538 Penn Av., Pittsburgh, Pa.

Priporočam

svojo gostilno v obisk vsem Slovincem in Hrvatom v okolici Youngstown, O. Kadar potujete skoli mesto ali po opravku, se oglasite pri meni. Imam raznovrstne dobre pijače, sveže pivo, brinjeve, slivovec, visky, amotke itd.

Jožef Gloga, E. 397 Federal St. Youngstown, O.

ROBERT W. LAYER
ARCHITECT
118 N. La Salle St., Chicago, ki je izdelal načrt za gl. urad S. N. P. J. se priporoča Slovincem za izdelovanje stavbiniških načrtov. Tel. Franklin 5501
TEL. NA DOMU AUSTIN 35000

NORTH SIDE STATE BANK
ROCK SPRINGS, WYO.

IMA KAPITALA IN REZERVE \$100.000.00

Je izredno pripravljen in opremljen za poslovanje s SLOVENCI, HRVATI, SLOVAKI in drugimi SLOVANI.

Mi pošiljamo denar vsem prijateljem v stare domovine po najnižjih cenah.

Plačujemo 4 odstotke obresti na bančne vloge.

Molina, Konvencionalna in Napredna Institucija.

Pošiljateljem denarja!

Še vedno se lahko denar pošlje v staro domovino po brezličnem brzojavu in potem počke, toda sprejemamo ga le pod pogojem, da se vlad vojne mo- goče izplača z zamudo.

Denar ne bo v nobenem slučaju izgubljen, ampak nastati zamorejo le zamude.

Po brezličnem brzojavu se zamore poslati le okrogle zneske po sto, na primer 100, 200, 300, 400, 500, 600 in tako dalje do deset tisoč kron. Za brzojavne stroške je najboljšje, da se nam pošlje \$4 za vsak naslov; ako hoče kaj preveč ali premalo, bomo poslali nazaj, poizjoma pisali za primanjkljaj.

O ozirom na sedanje razmere, ker se veljava denarja skoraj vsek dan izpremeni, nam je nemogoče za oddaljene kraje proučevati natančne cene denarja, ter bomo od zdaj naprej do preklica računali krone po ceni, kakor bode naznanjena v listu "Glas Naroda" isti dan, ko nam dope v roke denar, mogoče tudi po nižji ceni, za slučaj, da bi razmere nanesle tako.

Kdor želi, da se izplačilo izvrši po brezličnem brzojavu, naj pripomni na denarni nakaznici "pošlje naj se brzojavno".

TVRDKA FRANK SAKSER,
82 Cortlandt Street, New York.

ROSANA.

Spisal B. M.

(Nadaljevanje)

Prehuda je bila ta beseda ubogi deklici. Zdrzne se sirota, solze ji zalilo oči, jok ji brani govoriti. Hudo je bilo možu, takoj je čutil, kako trdo, krivično jo je sodil; ali beseda je bila izgovorjena, izprošena pušica ji je v sreci ticala. Rad bi bil poravnal svojo krivico, ali tudi nje-mu ni hotela iz ust beseda. Oba molčita nekoliko časa. Slednji izpregovori Rosana:

"Nehvaležna nisem, gospod; Bog mi je priča, da nisem, srce mi je polno hvaležnosti; ali kaj hočem? Pri vas ne morem dalje ostati; za deklo vam ne morem biti; sami ste rekli, da sem prešibka; in kaj bi vam mogla biti drugača? Pustite me, naj grem po svetu; ali predno grem, dajte mi prijazno besedo, prijazen pogled; hudo bi mi bilo, ako bi se morala tako ločiti od vas."

In približa se mu ter poda mu prijazno roko. Mož prime roko ter govori z mehkim glasom: "Nisem te hotel žaliti, Rosana; sam ne vem, kako mi je mogla uiti taka beseda. Če ne more biti drugače, srečno hodi. Pesmi svoje poj po deželi ljudem; ali časi se spomni tudi uboze, starega moža, ki samotari tam v oddaljenem skalnem gradu, ki nima žive duše na svetu, da bi ga rada imela, ljube roke, da bi mu, kadar pride čas, zatisnila trudne oči. Spomni se časi, da bi tudi on rad alikal tvoje pesmi; bile bi mu tolažba na stare dni, on je tako potreben tolažbe!"

Mož ni mogel dalje govoriti; obrne se v stran, rosne so mu bile oči, ki niso tako dolgo vedele, kaj so blagodejne solze. To je bilo preveč Rosani; mlo se ji je storilo v srecu, težko se je premagala, da ni skočila k njemu, oklenila se mu okoli vratu ter zjokala se v njegovem naročju.

"Jaz ne pojdem!" reče mu čez nekaj časa.

"Kaj hočeš torej storiti, sirota moja?"

"Pri vas bom ostala, dokler me boste trpe-li poleg sebe."

"O, ti si dobro dete, Rosana! Pri meni torej hočeš ostati; skupaj bova živela, skupaj se igrala; po rokah te bodem nosil, vsako željo ti hočem izpolniti. Drage obleke, zlata in biserov, vsega ti hočem prinesiti, kar ti more razveseliti oko in srec. Nobena deklica ne sme biti tako lepa, tako srečna in vesela, kakor je Rosana tam v onem temnem, oddaljenem gradu poleg sivogla-voga odurnega stareca, ki jo hrani in čuva, kakor čarovnik zakleto kraljčino."

"O, tako ne smete govoriti, gospod! Jaz nisem kraljčica, ne zakleta sirota sem in bivam rada pri vas."

"Če si res rada pri meni, kakor praviš, stori mi še to, česar te prosim; ne reci mi "gospod," neprijetno mi je to ime iz tvojih ust."

"Kako pa naj vas imenujem, da bode prav; kaj nisem vaša in vi ste moj gospod?"

"Reci mi: stari prijatelj, reci mi: stric; kakor hočeš, samo tiste grde besede ne!"

Ubogi mož se ni upal izreči imena, ki mu je bilo na jeziku, ki ga je bila polna vsa duša njegova, sladkega imena — oče!

V.

Gorka južna kri je vrela Marku po mladih žilah, vendar znal se je možko premagovati. Ko je enkrat zvedel, da je Rosana prebolela, da se ni več bati za njeno življenje, je bil miren in zadovoljen. Rad, nad vse rad bi jo bil videl, govoril z njo, ako mogoče; ali nadležen ni hotel biti, mirno je čakal, da mu sama pride zaželeni pri-lika. In prilika je prišla.

Ne daleč od grada je bilo temno smrečje, divji, malo prijazen kraj; na dnu globokega jar-ka se je vil med skalovjem peneč potok; gole pe-či so kviško molele ob straneh in med njimi so siromastko životarile pritlikave smreke, mesečni in grmovje. Sem je rada zahajala Rosana. Tu ob jarku je, zlasti proti večeru, po več časa sede-vala na vzvišenem mestu, ter zamišljena zrla do-li v peneče, šumeče valove. Tako dobro ji je tu dela samota in tišina, čuti ni bilo glasu prijetno šumečega potoka; tu so se ji zbujele in rojile naj-lepše misli po mladi duši. In te misli so se ji zdaj pa zdaj združile in zložile v prasto pesem, ki si je sama iz sebe rodila svojo melodijo. In ravno kar rojena ji je donela pesem iz gladkega, mehkega grla.

Tako je sedela neko popoldne s kito v naroč-ju in pela. Pod hribom na polji je Marko kosil. Na široko je sukla koso na desno, na levo; de-bela, ravna red za njim je pričela, da je dober kosilec. Še toliko ni postal, da bi si obrisal pot, ki mu je kapal s čela, to je utegnil samo, ko je koso brusil. Kakor pravega kosca ni ga motilo tudi to, da je med travo pala tudi mnoga pozna evetlica od ostre kose njegove; trava in eveti-ca — ena osoda! Ali kaj je to? Kosa se mu usta-vi, osupnen posluška, iz gozda nad njim pesem do-ni, pesem tako sladka, tako otožna!

Kam se ti mudi, kdo te podi,
Kje, potok, ti konec je pota?
Na bregu sedi, tako govori
Dekle, zapuščena sirota.

Od kod in kam jaz tečem, ne znam,
Naprej mi je vedno hiteti;
Povelje, imam, da vbijam se sam
Brez mira, pokoja po sveti.

Potoček, postoj, jaz pojdem s teboj,
Sirota iz tujega kraja.
Ne moreš z menoj, jaz moram nocoj
Se biti, kjer solnce zahaja.

Znan mu je ta glas, kolikokrat ga je poslušal s tiho radostjo v srecu! Ko je bilo petje presta-lo, stoji še nekaj časa, kakor da bi pesmi še ne bilo konec. Potem pa vrže koso iz roke, nobena

moč bi ga ne bila držala; z urnimi koraki pre-meri polje, že se je skril v gozdu; še nekaj tre-notij, in stal je pred njo.

Rosana se ga ne prestraši, kakor da bi se ga bila nadejala. Čez nekaj časa vstane, stopi mla-denčuk naproti, ter mu prijazno poda roko.

"Ti tukaj, Marko; in v taki obleki?"

"Rosana, kaj si res mislila, da mi je mogoče bivati, kjer ni tebe mogoče živeti brez tebe? Za taboj bi bil šel do konca sveta. Našel sem te, vi-dim te, čujem tvoj mili glas; srečen sem, Rosa-na! O kaj sem pretrpel, ko si božna ležala! Zdaj je pa zopet vse dobro."

"Ti veš torej, Marko, kaj se je z mano go-dilo?"

"Vse vem — ne vsega; kako si prišla v ta grad, ne vem; tega mi ni vedel povedati grajski sluga, in drugega človeka nimam, da bi ga vprašal, to mi moraš sama povedati, Rosana."

Nato mu deklica vse razloži kako jo je gospod Skalar rešil iz rok njegovega očeta, kako je za-njo skrbel, in kako jo je pregovoril, da naj osta-ne v gradu. Govoreč o prizoru na igrališču se je skrbno ogibala vsake besede, ki bi bila razodela Marku očetovo surovost. To je Marko dobro ču-til in hvatilo ji je vedel v srecu za to blagodušnost.

"In zdaj sem tukaj," končala je deklica svo-jo pripoved; "kaj boše dalje, ne vem; tudi mislim ne. In ti, Marko, zdaj si ti na vrsti."

Marko ni imel mnogo pripovedovati. Ko je bil končal, vpraša ga Rosana:

"In tvoj oče?"

Zdaj prvič je tako imenovala svojega neoda-njega gospoda.

"Moj oče! Ne imenuj mi ga, tako, Rosana; vreden ni tega imena; nikoli ni imel iskric ljubezni do mene. Bil sem mu, kar moji tovariši; najljubši mu je bil, kdor mu je največ pridobil."

"Ne govori pregrešno, Marko; oče je vendar le oče!"

"Saj ga ne ščvržim; ali ko se spominjam, kaj si ti pretrpela od njega, Rosana —"

"Pozabi, kakor sem jaz pozabila. Ne sovra-žim ga — kaj je to? rad ga moraš imeti. O Marko, ti ne veš, kaj je oče?"

Pri teh besedah ji silijo solze v oči, ali dekli-ca se premaga.

"Ti si srečen, Marko, in sam veš, kako. A kaj govoriš? Ti si možki, možki ne čutiš tako globoko."

Mladenček zarudi, nehoti položi roko na srec in pogled njegov je govoril: O Rosana, ko bi ti vi-dela moje srec; ko bi vedela, kako čutim zate, ne govorila bi tako. To bi ji bil rad rekel, a beseda mu ni hotela iz ust. Čez nekaj časa se vendar to-liko ojunaki, da ji reče:

"Jaz ne poznam možkih, nikoli se nisem me-nil za to, kako čutijo. Ali to pa vem, ko bi jaz koga rad imel, vse bi storil zanj, vse; z veseljem bi svojo kri preli, da mu izpolnim najmanjšo željo. Glej ta jarek tu, Rosana!"

In mladenček stopi na rob skalnatega brega, pripogne se in gleda v strmo, vrtoglavo globoči-no, govoreč:

"Samo eno besedo in planem tja dol."

Skoraj nehoti skoči Rosana za njim, ter ga potegne za roko nazaj. Resno ga pokara:

"To ni lepo, Marko, da si me prestrašiš."

In res se je deklica tresla po vsem životu; Presrečen je bil Marko; Rosana se je bala za nje-govo življenje; kaj je hotel več?

"Pozno je že, jaz moram domov," reče de-klica in vzame kitaro, ki jo je bila položila na tla.

"Že! Ali te smem nekoliko spremiti, Rosa-na?"

"Zakaj ne?"

"Samo do pod grada; potem pa zopet na delo, še enkrat tako veselo mi bode kosa pela se-daj, ko sem te videl, draga Rosana."

Mrak je nastajal že po gostem smrečju, ko sta se napotila proti gradu. Rosana, nevažna takega pota, izpotikala se je ob korenine, ki so se kakor debele kače vile po tleh. To je dalo Marku po-gum, da je prime za podpasduho, česar mu ni branila Rosana. Tako prijetno ni hodil Marko v svojem življenju. Oh, kako hitro, prehitro sta bi-la na mestu, kjer se mu je bilo posloviti od svo-je družice. Prijazna svetloba ju je objela, ko sta stopila iz gozda.

"Z Bogom, Marko, zdaj me ni treba več voditi."

"Moram torej že iti, Rosana," vpraša Mar-ko malo žalosten.

"Tako je bilo dogovorjeno, Marko, in delo te kliče."

Marko nekoliko časa molče stoji, težka mu je bila ločitev.

"Ali te smem še nekaj videti, Rosana?"

"Mislím, da ni nič napačnega — če uteg-neš."

"Morebiti tam gori, tako prijeten je ta kraj!"

Deklica mu molče prikima. Zdaj je bilo Mar-ku zadnji čas, da odide; ali v tem trenutju mu skipi prepolno srec; strastno prime deklico za roko, govoreč:

"Bodi huda ali ne, Rosana; jaz si ne mo-rem kaj. Toliko časa sva bila skupaj, toliko sem govoril s teboj in vendar ti nisem povedal, česar mi je polno srec. Zdaj pa bom govoril, moram govoriti; vse ti povem, naj se zgodi, kar hoče. Rosana, jaz ne morem živeti brez tebe. Glej, vse sem zapustil, samo da bi mogel bivati blizu tebe."

"Kaj hočeš, da ti odgovorim, ljubi prija-telj?"

"O nič, nič; ne odgovarjaj mi ničesar; saj, kar bi raji slišal ko ne vem kaj na svetu, tega mi vendar reči ne moreš. Samo to mi objubi, Ro-sana, da ne pojdeš od tod, da bi jaz ne vedel. Bojim se, da mi ne izgineš kakor lepe sanje izpred oči — in jaz bi bil nesrečen!"

"To ti rada objubljam!"

(Dalje prihodnj.)

Alkoholizem.

Spisal dr. Ivan Robida.

Današnje dobe ne imenujemo zaman dobe prosvetljenosti in hu-manitete, industrije, tehnike in znanosti. Dan na dan gledamo kako se razvijajo in vedno bolj izpopolnjujejo tehnične naprave, kako se grade nove železniške proge, kako se vežejo na tisoče kilometrov oddaljena mesta z e-lektrično žico. Ustanavljajo se šole, ljudska izobrazba napreduje, bolnikom se izdajo dobrodelni za-vodi, in povsod izkušajo na po-gladi človekoljubja delovati v taki smeri, da bi bilo omogočeno vsake-mu živeti kar najbolj udobno živ-ljenje.

Toda ljudsko število se množi in z njim število lačnih želodcev. Vprašanje po vsakdanjem kruhu pa je bilo in ostane ona eminent-na moč, katere je vladala vse ča-se, odkar človek živi. Naša zemlja je od njega dni torišče najhujše-ga boja za obstanek, za življenje.

Ta boj je neizprosni, je smrten, in podlež mora v njem, kdorkoli ni prinesel s seboj na svet dovolj telesnih in duševnih moči, da z njimi prodre in si končno ne od-počije na grobu propalih. In teh najdemo pri vsakem ljudstvu, v vsaki epohi dovolj — sedaj se ka-žejo v tej, sedaj v oni obliki: če pa se začne to število, z zname-njem smrti na čelu, vekati od dne do dne, tako da preti dobiti v kakem narodu večino — tedaj je degeneracija občna, bolezní je več nego zdravja, in rasa propada. Trhel hrast je, ki čaka, da ga prvi vihar telebi ob tla.

Vprašanje, o katerem imam da-nez razpravljati, je tako pereče, tako važno v zdravstvenem, na-rodnogospodarskem, zdravniško-sodnem, pravstvenem, antropolo-škem in etnografskem oziru, da pač zasluži, da se bavimo nekoli-ko obširneje z njim.

Težko je človeku gledati, kako propada katerokolišibodi cvetoče življenje, še težje, videti svoj last-ni rod na poti uničenja. Kakor je tudi žalostno to dejstvo, povedati se mora javno in odkrito; do sem in ne dalje!

Preidimo k stvari sami. Antro-pologija uči, da ima vsak narod svojega "tolažnika", pa bodi mu ime opij ali hakiš ali alkohol, ali kako drugače. Splošno se reče lahko, da je alkohol med kultur-nimi narodi najbolj navaden, pa tudi med vsimi strupi, kar jih u-živajo, najnevarnejši. In to iz dveh ozirov; prvič, ker deluje po-časí, a z izvanredno gotovostjo in drugič — ker mnogo ljudi ne po-zna tega najhujšega sovražnika človeške družbe.

Otrovanje z alkoholom imenu-jemo alkoholizem. V splošnih po-tezah je vse eno, v kaki tekočini uživamo strup — bodisi kot vino, pivo, liker, žganje, kumir, absint, grog, mata itd. Gre v prvi vrsti za opojnost posamezne pijače, o-ziroma za količino zaužitega stru-pa in deloma za njegovo koncentracijo. V tem so si opojne pijače jako različne: pivo ima navadno 2-3 proc., vino 6-12 proc., žga-nje 15-30 proc. alkohola v sebi. Potemtakem odgovarja liter piva, recimo, pol litru vina ali 1/10 l. žga-nja. Seveda so tudi žganice, n. pr. arek, konjaki, rumi itd., ki i-majo po 60 proc. alkohola v sebi. Omeniti je še, da je zlasti pri žga-nih pijačah, osobito cenene, slabe vrste, dosti primesin, ki so poleg alkohola same na sebi škodljive.

Alkoholizem, sem dejal, je na-vadno zastrupljenje z alkoholom. To je lahko, ali hipno, akutno, ali časovno, kronično, torej otrava-nje, ki se vrši na tak način, da se strup sicer v manjših množinah, ali redno in običajno uživa.

Akutni alkoholizem, ki ga v navadnem življenju nazivljemo pijanost, je izvestno vsakomur znan. Opojen človek je brez dvo-ma prikazen, katere vzbuja pri vsakem gledalcu, nenavajenem takih prizorov, stud in gnjuz. Toda pogledjmo si natančneje člo-veka, ki sede za mizo, in opazuj-mo ga v vsem njegovem kretanju, vedenju itd.

Ako ne jemljemo v poštev oseb-nih nenavadnih reakcij, postane pivec navadno vesel in zgovern! Če pa pazimo na vsebino govori-ce, ne uide nam, da so misli na-vadno jako slabo dokazane, da se pivec pogosto oddaljuje od pred-meta, o katerem je hotel govori-ti, da pričinja s sofizmi, pozneje s čudnimi trditvami, katere po-gosto privajajo omizje do dife-

renc in preprirov, ali pa se po-razgube v vinski veselosti.

Cim več kdo pije, tem težje mu je zbirati misli v eni smeri; sčasoma mu je tudi težko slediti ko-ličinkaj bolj zamotanim obravna-vanjem — to ga hitro utrudi, in ne-moče intenzivnejšega mlajenja je očitna. Nerazodnost silij ob vsaki čaši na dan; najbolj pa se kaže v pretiravanju, v zavijanju in smešni bahatosti. Pivec postane samozavesten, blebeče na dolgo in široko o svoji imenitni osebi, raz-laga nevažno važnost kakoga ma-lenkostnega dogodka, pripovedu-je v deseti isto stvar in hvalisa samega sebe ali svoje odnošaje, ki so prečesto pregledani v solnčni luči, vsi drugačni, kakor jih riše vinski bratec. Sodba o svojih in tujih možnostih se pozgubi; pivec jaše na posameznih besedah, iz-graja jih čisto iz konteksta, pozne-je čisto več ne ve, za kaj je šlo pravzaprav v pogovoru, ker za-menjava bistvenosti in nebistvenosti in mu pričinjajo besede ne ve pomenjati pojmov, ampak so mu same — dejal bi — glasovne lupine. Govorica postane sčas-oma težka; pijanec ne najde več potrebnih besed in izrazov, ljubi splošne publice, izreke in prislo-vice iz vsakdanjega življenja, pri katerih izgovarjanju ni treba ni-kakega duševnega dela. Pozneje odreče tudi jezik in se počne za-pletati, da ni več mogoče poveda-nega razumeti.

Notorično se kaže pijanost v tem, da prične pijanec glasneje govoriti, se živahneje kretati; to se pozneje izpopolni v divje vpit-je, mahanje z rokami, tolčenje po mizi itd. Med tem se prično že težje spreminjave na polju ču-stvovanja. Pijanec postane raz-dražljiv, jezast, silovit, surov in brutalen. On žali brez vzroka, kdor mu pride na pot, zabavlja komurkoli, rohani in divja v svoji zmedenosti. Kar je vzgoja in o-mika napravila kdaj iz njega, od-pade, in jedro njegove osebnosti se razkrije v jasni luči.

Ako je pijanost še hujša, za-strupljenje še hujše, odpovedo vai udje — pijanec leži hropeč kot mrtvouden na tleh, oči so oste-klenele, in želodec protestira pro-ti taki tiranizaciji na jako drasti-čen način.

Ako motrimo znanstveno poda-no sliko, vidimo v vsem znak o-trplosti, onemoglosti in porušenja v duševnem življenju. Pivec po-staja vesel, kot da bi se bile raz-mere predrugele, katerih pa on ne vidi več v pravi luči — pozne-je izgublja, kar veli ton in po-šteno vedenje — ne ve torej so-diti, kaj je spodobno, kaj ne — preceňuje v slabomennem ocenje-vanju samega sebe, ker ne sodi več prav o odnošajih, v katerih živi; ne o drugih osebah, on ve-že otrobe — ker ga ostavlja spo-min, in več ne ve, koliko je resni-ce na tem, kar pravi, in koliko je pridejanega ali napačnega poveda-nega. On ne more več slediti tež-jim razmotrivanjem — ker mu je razum otemnel in možgani ne de-lujejo več normalno — njegovo kretanje postane prvotno gibne-je, ker odpadajo že omenjeni pri-učeni oziari, kakor jih nalaga dru-žabno življenje — pozneje, če se otrovanje razširi še na globočje sloje možganske — otrpne jezik, odreko noge in roke.

Njegovo čustveno življenje o-mahuje — nad duševno neopravi-čeno veselostjo — in afekti, zlasti huđe jeze, katere prekoračuje ču-sto vsako normalno mero. Ka-mor se torej ozremo, povsod — minus! Strogo znanstveni posku-si so pokazali v splošnem isto: al-kohol pomanjšuje zmoglost poj-movanja in razumevanja, slabi spomin in pretvarja čustvenost bolečavo.

Kakor vidimo, znanost nikjer ne najde kakoga stopnjevanja duševnih moči po zaužitem alko-holu, pač pa nasprotno uči in do-voljno podpira z neovrznimi do-kazi. In v istini so pritrili tudi vsi vestni opazovalci, da ob pija-či ni moči opravljati težkih duševnih del.

Ako čujemo, da umetniki pogo-sto zagrabijo pri svojih delih za-čajo, je to povsem umljivo — do-mišljaja postane živahnejša in bolj razvita — saj pa umotvori tudi zvečine niso produkti raz-uma — za to imamo dokazov do-volj pri blaznih, slabomennih u-metnikih — in se tudi težko da-do presojati s stališča kake znan-stvene kritike, vsaj danes še ne, in bržkone tudi nikoli.

Opomniti je še, da manjše mno-žice alkohola provzročajo, da po-stane naše gibanje lažje in urnej-

še. Neznatstven opazovalec pa sklepa iz tega, da je gibanje valed tega krepkejše, torej, da alkohol daje moč. Ta lažisklep je isti, ka-kor bi kdo mislil, da se namazano kolo zato hitreje vrtil, ker glad-keje teče, ali da n. pr. konj posta-ne močnejši, če ga priganjaš z bi-čem.

Ko govorim že o tem splošno razširjenem nanku, da pijaše "krepe", naj povem še nekaj vzrokov, kako je nastala ta kriva vera. Povedal sem že, da valed o-trplosti raznih višjih duševnih funkcij trpi pri pijanecu sodba. Posledica tega in pa občutka, da se človek loče premika in giblje je samozavest piveev. A postavi-te človeka treznega pred razno dinamometre in videli boste z-razlike po nekaj kupah pijače. I-sti človek dvigne, stisne ali kar-koli po par litrih piva ali vina dosti manj, nego je pokazal kza-lee na stroju, predno je pričela oseba piti.

Drugič moti opazovalec same-ga sebe in ga potrjuje v "deja-nju moi" pri alkoholu tudi na-slednje. Alkohol močno vpliva na srec in v malih množinah raz-draži srčne živce, tako da srec bi-je krepkejše. Radi tega pride več krvi v žile odvodnice, več arteri-ske krvi v možgane in proti koži. Ta potrdi radi tega in postane za híp nekoliko toplejša. To vrvenje krvi in razgretje čutimo tudi pri prvih čašah — odtod zopet misel: da smo se okrepili s pijačo. Ne-kako isti učinek ima tudi juha, kateri raztopljene soli vplivajo na isti način na naše srec.

Vsled alkohola otrpnejo tudi živci, kateri imajo nalag, da po posredovanju nekih mišic naše ži-le ožijo ali jih pa delajo zevajoče. Ako odrevne te mišice — kar se zgodi pozneje — zevajo naše žile močnejše, površina se poveča, ih-lapevanje je krepkejše — in valed tega odda telo mnogo svoje tople-te. Znano je, kako lahko pijani zmrznejo. Sicer so pa tudi zdrav-niki uporabili to ohlajalno last-nost alkohola in ga uporabljajo pri različnih mrzlicah, da se vro-čina zniža včasí za 1 ali celo 2 st. C.

Nadalje je v obče jako razširje-no mnenje, da je alkohol redilni. Istina je, da imajo alkoholiske pi-jače nekaj redilnih snovi v sebi — alkohol sam na sebi pač zgori ke-mično v telesu, a je tako malo re-dilo, kakor n. pr. glicerín. Te imnožice redilnih snovi pa so zve-čine tako majhne, da ne pridejo v poštev, ali pa bi bilo treba to-liko množino pijače, da bi bila ž-ja že davno utečena, lakota pa še dolgo ne. V litru piva n. pr. je komaj 7 gr beljankovine, 50 gr. ekstrakta, 10 gr. sladkorja.

Ako bi se hotel torej kdo na-sistiti s pivom, rabil bi povprečno kakih 30 vrčkov na dan ali še več!

Pa recimo tudi, da bi bilo n. pr. pivo živilo, tedaj bi ga morali z gospodarskega stališča odkli-njati, ker bi bilo jako drago živo-lo; redilna denarna vrednost piva je ista, kakor n. pr. mesa od srne Seveda bi bilo vino kot živež še dražje. Obstojači moramo torej če n. pr. delavec, čigar družina ni-ma vsak dan dovolj govejega me-sa na mizi, vsak dan trosi svoj de-nar za dvakrat dražji živež pri-pivu.

Trdi se tudi, da alkohol izpod-buja k delu, če so oslabele moči. Kako je to umeti, povedali smo že. Pomisliti pa je poleg tega še, da je za onemogel, utrujen organi-zem brez dvoma boljše, če se spo-čije, kakor pa da se potrte, po-čitka potrebne moči draži in sili k delu.

Prav primerno se izraža grof Lippe v tem zmislu: alkohol je menica, izdana na račun zdravja, kateri je treba vednega podaljš-ovanja. Delavec použije glavni-co mesto obresti, valed tega je neiz-goben bankerot telesa.

In tako prehajamo h kronič-nemu alkoholizmu, dosti važnejšem pojavu alkoholiskega otrovanja. Vemo sicer, da akutna intoksikacija čisto ni brez sodnjakih, go-spodarskih in bolezenskih nasled-kov, saj vemo, da vsaki pijanost sledi maček, bodosi telesni ali "moralni". Vendar niso posledice akutnega pijačevanja tako važne-ga socialnega pomena, kakor pa posledice, katere donaja kronič-na zloraba alkohola s seboj.

(Dalje prihodnj.)

"PROSVETA" prinaša opise
vseh vrst alkoholičnega
iznehanja in tpe povzroči vsak dan, se
samo ob srečah. Naravni: oči!